

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.7(2)/1.2024.11

UDC 378.016-057.87:780.6

MUSIC-PERFORMING COMMUNICATIVE SKILLS AS A PEDAGOGICAL PHENOMENON IN THE CONTENT OF INSTRUMENTAL TRAINING OF STUDENTS OF ART FACULTIES

Mykhailo Mymryk

Candidate of Art Studies, Professor,
Honored Artist of Ukraine,
Vice-rector for educational, creative work
and international relations,
Ukrainian National Tchaikovsky Academy
of Music,
1-3/11, Architekтора Gorodetskoho St.,
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-3963-9210>
e-mail: mymrykmr@ukr.net

Abstract. *The article deals with the problem of music-performing communicative skills in the content of instrumental training of students of art faculties. The approaches to understanding the essence of the concepts of “communication”, “communication”, “communicativeness” in philosophical and psychological and pedagogical discourse are considered. The concept of musical communication in the context of the communicative aspects of music and performing arts, which includes the spiritual design of performance activities, is explored. It has been found out that among the various types of musical activity, musical performance creativity as an intellectual and communicative process is one of its most complex varieties, since it requires not only mental but also spiritual activity of the student instrumentalist, filled with emotions, will, feelings, intuition, etc.*

The author defines communicativeness as a potential ability of a person to empathize, dialogic communication, empathy, understanding of the “other”, and transition to the spiritual level of communication in the process of communicating with the world of musical art. The role of communication skills in the development of a musician is rethought at the level of: “composer – musical work – performer – listener (spectator)”, which creates a methodological basis for extrapolating the above theoretical considerations into the field of “pedagogical hermeneutics of art” in view of the prospects and productivity of these ideas for the theory and practice of music and performing arts. The architectonics of students’ musical and performing communicative skills is outlined, the main blocks of which are: artistic and communicative thesaurus; hermeneutics of musical communication; communicative consciousness and communicative abilities.

It is proved that musical and performing communicative skills as a pedagogical phenomenon are in great demand in the content of instrumental training of students of art faculties. This is due to the multi-stage process of realizing, evaluating and correcting the individual trajectory of a student’s musical and performing development, which generally has a positive impact on the quality of instrumental training of students of art faculties.

Key words: *communication, conversation, communicativeness; musical communication; hermeneutics; music-performance communicativeness; students of art faculties; instrumental training; music-performance activity.*

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.7(2)/1.2024.11

УДК 378.016-057.87:780.6

**МУЗИЧНО-
ВИКОНАВСЬКА
КОМУНІКАТИВНІСТЬ
ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ
ФЕНОМЕН У ЗМІСТІ
ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ
ПІДГОТОВКИ
СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТІВ
МИСТЕЦТВ**

*Мимрик М. Р.
кандидат мистецтвознавства, професор,
Заслужений артист України,
проректор з виховної, творчої роботи
та міжнародних зв'язків,
Національна музична академія
імені П. І. Чайковського,
вул. Архитектора Городецького, 1-3/11,
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-3963-9210>
e-mail: mymrykmr@ukr.net*

Анотація. У статті досліджується проблема музично-виконавської комунікативності в змісті інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв. Розглянуто підходи до розуміння сутності понять «комунікація», «спілкування», «комунікативність» у філософському та психолого-педагогічному дискурсі. Досліджено концепт музичної комунікації в контексті комунікативних аспектів музично-виконавського мистецтва, що охоплює духовне проєктування виконавської діяльності. З'ясовано, що з-поміж різних видів музичної діяльності саме музично-виконавська творчість як інтелектуально-комунікативний процес є одним з найскладнішим її різновидом, оскільки потребує не тільки розумової, а й духовної діяльності студента-інструменталіста, наповненої емоціями, волею, почуттями, інтуїцією тощо.

Визначено комунікативність як потенційну здатність особистості до емпатії, діалогічного спілкування, співпереживання, розуміння «іншого», переходу на духовний рівень комунікації в процесі спілкування із світом музичного мистецтва. Переосмислено роль комунікативності в розвитку музиканта на рівні: «композитор – музичний твір – виконавець – слухач (глядач)», що створює методологічне підґрунтя для екстраполяції наведених теоретичних міркувань у сферу «педагогічної герменевтики мистецтва» з огляду на перспективність та продуктивність цих ідей для теорії і практики музично-виконавського мистецтва. Окреслено архітектоніку музично-виконавської комунікативності студентів, основними блоками якої визначено: мистецько-комунікативний тезаурус; герменевтика музичної комунікації; комунікативна свідомість та комунікативні здібності. Доведено, що музично-виконавська комунікативність як педагогічний феномен є вкрай затребуваним у змісті інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв. Це пов'язано із багатоступеневим процесом усвідомлення, розуміння, оцінки та корекції індивідуальної траєкторії музично-виконавського розвитку студента, що в цілому позитивно впливає на якість інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв.

Ключові слова: комунікація, спілкування, комунікативність; музична комунікація; герменевтика; музично-виконавська комунікативність; студенти факультетів мистецтв; інструментальна підготовка; музично-виконавська діяльність.

Вступ та сучасний стан дослідження проблеми. Кардинальні зміни, які простежуються в контексті сучасної комунікативно-діалогічної мистецької парадигми, потребують нових культуровідповідних підходів для «комунікативного прориву» (К.-О. Апель, Ю. Габермас) від класичних моделей спілкування до некласичних моделей діалогово-дискурсивних практик у змісті вищої мистецької освіти. Це пов'язано із актуалізацією комунікативних, дискурсивних вимірів людської екзистенції, в якій кожен комунікативний акт людини вже *a priori* передбачає комунікативність для взаємодії з духовним досвідом «іншого» (культурою, особистістю, твором мистецтва тощо), покликаною реалізувати діалектику людської екзистенції як «буття-в-комунікації» (К. Ясперс).

Йдеться про культуру як про цілісний *життєвий світ* (Е. Гуссерль), в якому комунікація завдяки своїй дискурсивно-діалогічній природі все більше актуалізує різні види соціокультурних практик в різних моделях людської комунікації, що знайшло своє яскраве відображення в музичному мистецтві. Саме музична культура як ключова ланка глобального комунікативного механізму, з однієї сторони, – виступає важливим ретранслятором суспільних трансформацій у відповідному історичному та соціокультурному контексті, а з іншої, – є тим засобом комунікації, через який людина висловлює своє ставлення до світу, до самої себе, до інших людей у символічній художній формі. Завдяки своїй культурно-формуючій та соціально-інтегративній дії саме музична комунікація передбачає трансформацію суспільної свідомості та ціннісно-особистісних орієнтирів, що потребує переосмислення ролі комунікативності в розвитку особистості музиканта на рівні: «композитор – музичний твір – виконавець – слухач (глядач)».

Окреслені зміни актуалізують в змісті вищої мистецької освіти феномен «музично-виконавської комунікативності», який визначає ступінь пізнання виконавцем прихованих значень музичного твору, де кожен знак і фрагмент тексту наповнюються смисловою множинністю, що здатна відкривати як зовсім нові пласти твору, так і приховані сенси його буття. З цих позицій проблема музично-виконавської комунікативності виглядає вкрай затребуваною в змісті інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв, що й зумовило вибір теми даної статті.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження концепту музичної комунікації в контексті комунікативних аспектів музично-виконавського мистецтва та визначення педагогічного значення феномену музично-виконавської комунікативності в змісті інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв. Для досягнення цієї мети поставлено низку **завдань**: аналіз підходів до визначення сутності понять – «комунікація», «спілкування», «комунікативність», з'ясування їх спільності та відмінностей; дослідження комунікативних аспектів музично-виконавського мистецтва в системі «викладач – твір мистецтва – студент (виконавець)»; окреслення герменевтичної складової музично-виконавської комунікації; розкриття педагогічного значення феномену музично-виконавської комунікативності в структурі музично-виконавської діяльності, сформованість якої впливає на якість інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань використовувалися теоретичні та емпіричні методи дослідження: аналіз філософських, музикознавчих та психолого-педагогічних наукових джерел; методи систематизації, узагальнення, порівняння для виявлення закономірностей функціонування досліджуваного феномена; методи спостереження, бесіди для оцінки та корекції індивідуальної траєкторії музично-виконавського розвитку студентів-інструменталістів та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для глибшого занурення в проблему дослідження розглянемо сутність споріднених понять «комунікація», «спілкування», «комунікативність» й визначимо їх спільні та відмінні риси. У довідкових джерелах поняття «комунікація» (від лат. *communico* – повідомлення, зв'язок, спілкування) визначається як термін, що окреслює людську взаємодію у світі. У сучасній філософії комунікація «використовується передусім як ознака конструктивної взаємодії особистостей, соціальних груп, націй та етносів, яка розгортається на основі толерантності й порозуміння» [18, с. 291].

У зарубіжному філософському дискурсі комунікація розглядається як спосіб буття людини, комунікація як екзистенційність, як «буття-в-комунікації» тощо (К.-О. Апель [20], Ю. Габермас [21], К. Ясперс [22] та ін.).

Психологічний словник-довідник подає визначення *комунікації* як спілкування, обмін інформацією, взаємодію один з одним тощо [15, с. 88]. У більшості випадків поняття «комунікація» тлумачиться через такі поняття як «єдність», «спільність», «спів-буття», «діалог», «екзистенційність», що розкриває смисловий аспект комунікації, тому комунікація, яка наділена певним смислом та значенням, визначається як *комунікативність*. У психолого-педагогічному аспекті поняття «комунікативність» розглядається як духовне приєднання, психологічне контактування, взаємопроникнення у внутрішній світ «іншого», його думок, почуттів, вчинків, моральних дій тощо [3, с. 12].

З наведених визначень стає зрозумілим, що поняття «комунікація» як універсальна дія – поєднувати людей, які вступають у комунікацію, в науковому обігу функціонує паралельно із спорідненим до нього поняттям «спілкування», які семантично та етимологічно між собою є дуже близькими, але мають свої «нюанси». У зарубіжному та вітчизняному науковому дискурсі існують різні підходи до визначення сутності цих близьких за значенням понять.

Перший підхід, якого слідує зарубіжні та вітчизняні вчені (Т. Парсонс, К. Черрі, О. Больнов, О. Леонтєв, С. Гончаренко, В. Малахов, С. Максименко, Ю. Прилюк та ін.), пов'язаний із ототожненням сутності цих понять, тобто спілкування в широкому значенні розглядають як комунікацію, в якій відбувається обмін інформацією, знаннями, досвідом, продуктами матеріальної та інтелектуальної діяльності тощо. Прихильники цього підходу в цілому розглядають спілкування – як «процес встановлення і розвитку контактів між людьми, який породжується потребами спільної діяльності і містить обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії поведінки, сприйняття та розуміння іншої людини» [6, с. 7].

С. Гончаренко визначає спілкування як складну взаємодію людей, «в якій здійснюється обмін думками, почуттями, переживаннями, способами поведінки, звичками, а також задовольняються потреби особистості в підтримці, солідарності, співчутті, дружбі, належності тощо» [2, с. 317]. С. Максименко розглядає спілкування як відображення «ставлення особистості» до іншого, підкреслюючи, що людина в процесі спілкування виступає як об'єктом, так і суб'єктом взаємодії [8, с. 129]. За класифікацією С. Максименка основними функціями спілкування є: комунікативна (обмін інформацією між учасниками спілкування), інтерактивна (організація взаємодії між індивідами) та перцептивна (сприяє процесу сприйняття один одного та встановлення взаєморозуміння) [6, с. 9].

Другий підхід, навпаки, пов'язаний із розрізненням значення цих близьких понять, в межах якого також існують також різні підходи щодо пріоритетності в їхньому розмежуванні. На думку одних вчених, спілкування є поняттям значно ширшим за комунікацію, яка розглядається як суто інформаційний зв'язок суб'єктів

комунікації, як процес передачі інформації тощо (М. Каган, Г. Андреева та ін.). Згідно іншого підходу комунікація розглядається в більш широкому значенні, ніж спілкування, тобто спілкування – є формою комунікації в різних її проявах.

З цих позицій плідною нам видається ідея М. Прищака, який визначає комунікацію – як стан та процес взаємодії людини із зовнішнім та внутрішнім світом, на основі якої відбувається усвідомлення людського «Я», відкривається онтологічна, аксіологічна та теологічна «самість» через знаходження себе в «Іншому» [16, с. 6]. Дослідник вважає, що крім розрізнення сутності понять «комунікація» і «спілкування», потребує ще додаткового термінологічного уточнення поняття «комунікація» у психолого-педагогічному аспекті й пошук «відповідного терміну, який би позначав феномен комунікації як фактор взаємодії людини з зовнішнім та внутрішнім середовищами, фактор розвитку особистості, фактор педагогічного процесу (навчання та виховання). Необхідне поняття, яке б було відповідним поняттю «екзистенційна комунікація» (К. Ясперс), «зустріч» (О. Больнов), «глибинне спілкування» (Г. Батищев)» [так само, с. 7].

Підтримуємо зазначену точку зору дослідника, який пропонує відносити ключове для нас поняття «комунікативність» до сфери розуміння комунікації як «цілісного людського спілкування», «єдності», «спільності», «спів-буття», «екзистенційності», тобто, – до онтологічних засад комунікативної діяльності людини [16, с. 7-8]. Нам близька така позиція, оскільки основу комунікативної культури педагога-музиканта складає така характерна властивість особистості як *комунікативність*, що визначає його потенційну здатність до емпатії, діалогічного спілкування, співпереживання, розуміння «іншого», переходу на духовний рівень художньої комунікації, що забезпечується в процесі спілкування із світом музичного мистецтва.

Розкриваючи механізми художнього впливу музики на слухача, музикознавці-дослідники, в першу чергу, особливу увагу приділяють аналізу комунікативних аспектів музичного спілкування (Л. Воеводіна [1], О. Злотник [5], Л. Опарик [12], С. Шип [19] та ін.).

Так, українська дослідниця Л. Воеводіна, досліджуючи концепт музичної комунікації у творчості відомого музиканта-дослідника В. Медушевського, розкриває визначену вченим систему музичної комунікації – це семантичні засоби, які забезпечують взаємні основи спілкування, що знаходяться як в прямому зв'язку з наявною системою комунікації, її процесами, законами сприйняття тощо, так і в опосередкованому зв'язку з культурою в цілому (світом ідей, цінностей, відносин, почуттів). Ядро комунікативної функції музики становлять специфічні прийоми, морфологічні структури й синтаксис, що характеризуються відносною мірою самостійності та специфічними, відмінними від законів музичного сприйняття, акустичними й комунікативними закономірностями розвитку. Не вступаючи в протиріччя з семіотичною традицією дослідник вважає, що *комунікативні прийоми* – є різновидністю знаків. З цих позицій музична комунікація й музичне спілкування характеризуються складним інтерсуб'єктивним культурним контекстом, в якому домінуючого значення набуває процес спільного переживання комунікативно запрограмованої композитором у музичному творі послідовності узагальнених моделей соціальних емоцій [1].

Досліджуючи комунікативні аспекти музично-виконавського мистецтва, Л. Опарик у своєму дисертаційному дослідженні обґрунтовує концепцію *музично-виконавського висловлювання* як чинника спілкування в музиці. На думку авторки, музичне спілкування – це «особистісно вмотивована інтерактивна інтонаційна взаємодія

між композиторами, виконавцями та слухачами на основі озвученого твору-висловлювання, в результаті якої відбувається консолідування культурного соціуму через музичне мистецтво» [12, с. 22]. Авторка вводить поняття «комунікативно-інтерпретаційна позиція виконавця», що у виконавському втіленні обумовлює власне інтерактивну сторону музичного спілкування, ініціюючи найважливіший «спосіб існування музичного твору як форми спілкування особистостей – сучасників чи представників різних епох і культур» [так само, с. 12]. При цьому цілісність комунікативно-інтерпретаційної позиції музиканта-виконавця формується в результаті синтезу таких комунікативних факторів як: композиторського, я-виконавського та слухачького. Саме в процесі виконавського втілення творчого задуму композитора, на думку дослідниці, інтегруються основні вектори музичної комунікації: «виконавець ↔ композитор», «виконавець ↔ слухач», «композитор ↔ слухач», при цьому музично-виконавське висловлювання виступає стрижнем комунікативної взаємодії активних суб'єктів музичного спілкування [12].

Викладені позиції створюють методологічне підґрунтя для екстраполяції наведених теоретичних міркувань у сферу «педагогічної герменевтики мистецтва» (термін С. Шипа) з огляду на перспективність та продуктивність цих ідей для теорії і практики музично-виконавського мистецтва. Підтримуємо точку зору українського музикознавця С. Шипа, відомого дослідника у сфері герменевтики та семіотики щодо розуміння творів мистецтва, що саме «педагогічна герменевтика мистецтва» визначає актуальний напрям розробки герменевтичної проблематики в змісті мистецької освіти й формулює основні тези педагогічної герменевтики мистецтва:

1. В мистецтві не може бути повністю незрозумілих творів, оскільки знаки й тексти мистецтва мають здатність «пояснювати себе» та викликати безпосередні смислові реакції.

2. В мистецтві не може бути повністю зрозумілих творів, оскільки знаки й тексти мистецтва пробуджують у людей та соціальних колективів унікальні «особистісні смисли», а також смисли, які є позачасовими, оскільки не володіють простою та часовою стійкістю.

3. Як наслідок, педагогічна герменевтика мистецтва завжди є можливою та потенційно корисною [19, с. 92].

Сучасні науковці в царині педагогіки мистецтва (А. Зайцева [4]; А. Козир, В. Федоришин [7]; М. Мимрик [9]; О. Олексюк, М. Ткач [10]; О. Олексюк, М. Ткач, Д. Лісун [11]; В. Орлов [13]; Г. Падалка [14]; О. Рудницька [17] та ін.) розкривають широке коло проблем, пов'язаних з дослідженням комунікативних механізмів мистецького спілкування у діаді «викладач-студент», тріаді «викладач – твор мистецтва – студент»; важливості переходу в музично-педагогічному процесі за межі рольових взаємин з студентами на вищий діалогічний рівень художньої комунікації, в якому актуалізуються духовні сутнісні сили особистості; з комунікативним потенціалом музично-виконавської діяльності, де процес інтерпретування постає як певна процесуальність, що охоплює духовне проектування виконавського мистецтва; з герменевтичними смислами музично-виконавської діяльності тощо.

Так, у колективній монографії українських вчених О. Олексюк, М. Ткач та Д. Лісуна, які досліджують герменевтичні смисли у змісті вищої мистецької освіти зазначено, що в процесі інтерпретації текстів художньої культури викладачі разом із студентами наповнюють їх власними смислами, при цьому «відкриття в культурі може відбуватися лише за умови, що інтерпретаційна діяльність стала для викладача й студента спів-буттям» [11, с. 29-32].

Ця думка суголосна до тези Г. Падалки щодо того, що творча взаємодія викладача і студента, як принципове положення, має бути організованим процесом спілкування між її суб'єктами і відбуватись лише на високому рівні музичної майстерності та на шляху до неї з боку студентів. У результаті такої взаємодії відбувається «пізнання, засвоєння та створення суспільно значущого мистецького досвіду» [14, с. 263].

Як стверджують науковці А. Козир та В. Федоришин, студенти факультетів мистецтв в процесі фахової підготовки набувають навичок творчої взаємодії засобами музичного мистецтва, що в подальшій продуктивній діяльності стане для них орієнтиром їх «акмеологічного розвитку» [7, с. 91].

На думку В. Орлова, специфіка взаємодії в системі музичної комунікації «викладач – твір мистецтва – студент (виконавець)» детермінована як системою зовнішніх впливів на студента, так і системою внутрішніх трансформацій його професійного світогляду, оскільки така взаємодія «ґрунтується на рефлексивних діях викладача і студентів, сприяє процесу їхніх особистісних перетворень», що є можливим лише за умови міжсуб'єктного спілкування на мові мистецтва «як концентрованого вияву людської духовності» [13, с. 143].

Як стверджує О. Рудницька, «художні твори, узагальнено відтворюючи різноманітні ситуації взаємин людей, моделюючи сам процес їх стосунків, досягають виняткової глибини і повноти у розкритті і шляхів людського спілкування, психологічного аналізу його самоцінності. Окрім того, мистецтво у своїй сутності само є спілкуванням, бо структура художнього твору передбачає контакт з реципієнтом, а тому діалогічна за своєю природою» [17, с. 64]. У зв'язку з цим, вельми продуктивними для нашого дослідження є розуміння вченою способів організації художньо-комунікативного процесу на уроках мистецтва, який дослідниця розглядає крізь призму таких особистісних якостей вчителя як: комунікативність, рефлексивність, креативність, здатність до емпатії тощо. З цих позицій дослідниця виокремлює характерну ознаку комунікативності – це спілкування на рівні «суб'єкт-суб'єктних» відносин, в яких «розкриваються не просто дії певного суб'єкта, вплив одного з них на іншого, а їхня взаємодія, пошук спільної позиції...» [так само].

Розглядаючи діалог як засіб ціннісного осмислення музично-педагогічного процесу у вищій школі дослідниці О. Олексюк та М. Ткач зазначають, що провідним принципом діалогічного спілкування – є принцип ціннісної взаємодії музики, педагога та учня, який забезпечує оптимальні умови для самореалізації суб'єктів художньої комунікації. Саме «діалогічна форма спілкування є найбільш професійно значущою, оскільки результатом комунікативної діяльності майбутнього фахівця є новоутворення духовного змісту: уявлення, ідеї, риси характеру, інтереси, прилучення до цінностей іншого» [10, с. 35]. Адже «саме в ситуації діалогу музика як носій Істини, Добра, Краси забезпечує гармонійне поєднання загальної і професійної підготовки майбутнього музиканта-педагога» [так само, с. 42].

У дослідженні А. Зайцевої такий мистецький діалог-полілог визначається як феномен загальнонаукового пізнання, який «відрізняється культурно-освітньою, дискурсивною сутністю, розкриває специфіку спілкування на ґрунті мистецтва. У процесі художньої комунікації з викладачем відбувається детермінація системи зовнішніх впливів на студента і системи внутрішніх перетворень його фахової свідомості» [4, с. 42]. З цих позицій дослідниця розглядає художню комунікацію (взаємодію) викладача і студента «як особливий спосіб їх духовної діяльності на ґрунті осягнення мистецтва, що передбачає спрямованість на вирівнювання психологічних позицій у художньо-навчальному процесі. ...Взаємодія у художньому спілку-

ванні не тільки виявляє смисли кожного її учасника (від почуттєво-емоційного до понятійного), але й дозволяє, спираючись на індивідуальні комунікативні здібності кожного, індивідуальні художньо-комунікативні реакції, не тільки розрізняти культурні смисли один одного, але й створювати власні» [так само, с. 44].

Підсумовуючи думки музикознавців-дослідників та науковців у сфері педагогіки мистецтва щодо питань музичної комунікації (спілкування, діалогу, взаємодії тощо) зазначимо, що з-поміж різних видів музичної діяльності саме музично-виконавська творчість як інтелектуально-комунікативний процес вважається одним з найскладнішим її різновидом, оскільки потребує не тільки розумової, а й духовної діяльності студента-інструменталіста, наповненої емоціями, волею, почуттями, інтуїцією тощо. Між тим, саме виконавська творчість, на зважаючи на свою надзвичайну складність, характеризується особливою привабливістю для музикантів, оскільки в ній закладений такий потенціал – як можливість для співтворчості. Адже будь-які музичні твори завжди вміщують в собі два «тексти», які співіснують в єдиному полі музичних смислів, що знаходяться в стані постійного становлення. З одного боку, – це конструкт у вигляді зафіксованих музичних знаків, так званий «ейдос» музики (з грецьк. – вигляд, образ, сутність) – означає «те, що видно», «речовність у мисленні», а з іншого – це сфера невизначеного, неявного або «меон» музики, який огортає цей конструкт аурую «невимовного», тобто «те, чого не видно», або чиста потенція (паузи, фермати, авторські ремарки тощо).

За цих умов у процесі творчого виконавського акту перед студентом-інструменталістом постає складне завдання – відчутти, вловити цю ауру «невимовного», вийшовши за межі явного конструкту (музичного тексту як такого) у простір духовних потенцій композитора, істинного духу музики, що привносить нове смислове наповнення звукового образу. Вступаючи в резонанс з духовним станом не тільки композитора, а й слухача (глядача), студент таким чином залучається до магії творчо-виконавського процесу. І навпаки, студент, який старанно намагається відтворити лише конструкт музичного твору, не вхопивши цю ауру «невимовного», не відчувши духу музики, залишає слухачів (глядачів) байдужими до почутого й розчарованими в своїх очікуваннях.

З огляду на викладене можна стверджувати, що в процесі творчої виконавської діяльності студентів факультетів мистецтв актуалізується така властивість особистості як *музично-виконавська комунікативність*, яку ми визначаємо як інтегративну духовно-ціннісну якість особистості, що формується в процесі виконавської та художньо-інтерпретаційної діяльності студентів факультетів мистецтв; характеризується сукупністю комунікативних властивостей, які сприяють передачі музичної інформації як на раціональному, так і духовному рівнях пізнання дійсності; ініціює герменевтичне розуміння музичної комунікації, за якої акт мистецького пізнання особистісних смислів музичних творів наповнюється відповідними сенсами та значеннями; вбирає в себе розвинену комунікативну чуттєвість, здатність до співпереживання, емпатійне проникнення у внутрішній світ «іншого»; забезпечує високий рівень музичної комунікації студентів на шляху досягнення ними акме-вершин у практичній музично-виконавській діяльності.

Ядром музично-виконавської комунікативності особистості виступають чотири взаємопов'язані блоки, які формують це складне утворення:

– мистецько-комунікативний тезаурус як система узагальнених знань про сутність, природу і закономірності функціонування музичної комунікації, що охоплює художній світ мистецтва й включає чотири сфери: автора як творця музичних цін-

ностей; виконавця як інтерпретатора авторського задуму; слухача як споживача музичного продукту; музикознавча думка як оцінка результатів творчих досягнень в соціокультурному контексті;

– герменевтика музичної комунікації як процес постійного відтворення в звуках просторово-часового континуума через індивідуальність суб'єкта (композитора, виконавця, слухача), в рецепції якого відбувається актуалізація особистісних смислів музичного твору;

– комунікативна свідомість: комунікативні ідеали, світоглядні настанови, духовно-ціннісні орієнтації, мотиви, потреби, акмеологічна дія тощо;

– комунікативні здібності музиканта-виконавця в інтерпретаційному процесі: комунікативна чуттєвість, розуміння «іншого», вчування, дивінація, конгеніальність, емпатійність, толерантність тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У підсумку зазначимо, що комунікативно-діалогічний контекст сучасної мистецької парадигми виявляє комунікативний потенціал музичного виконавства, де «музично-виконавська комунікативність» як педагогічний феномен є вкрай затребуваним у змісті інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв. Це пов'язано із багатоступеневим процесом усвідомлення, оцінки та корекції індивідуальної траєкторії музично-виконавського розвитку студентів-інструменталістів на основі їхнього залучення до культурного контексту герменевтики музичної комунікації, яка завжди є ціннісно спрямованою, створює символічну семантико-семіотичну систему, що наповнена прихованими смислами та значеннями, які несуть в собі музичні твори як репрезентанти текстів культури, які потребують тлумачення та розуміння в просторово-часовому континуумі. Для ціннісного розуміння смислів музичного тексту необхідним постає глибоке занурення студента-інструменталіста в контекст даного твору, в якому герменевтична складова музично-виконавської комунікації вміщує в себе «вільні простори» (Г.-Г. Гадамер), завдяки яким виконавець може виходити за межі зафіксованого конструкту нотного тексту у сферу «меональної» музики, вступаючи у вічний діалог «Я – Ти» (М. Бубер) з духом творця.

З цих позицій суттєво розширюється дослідницький ракурс окресленої проблеми не тільки в теоретичному аспекті (філософія музики, виконавське музикознавство, педагогіка мистецтва), а й має практичне значення щодо екстраполяції теоретичних положень у сферу музично-виконавської практики, що безпосередньо впливає на якість інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв.

Зазначимо, що логіка проведення дослідження потребує подальшого структурування окресленого феномену, визначення принципів положень його формування в студентів-інструменталістів та ін., що й буде представлено в наших майбутніх роботах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воєводіна Л. П. Концепт музичної комунікації у творчості В. Медушевського. URL: <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=8268&chapter=1>
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
3. Гуманістичний потенціал гуманістичної комунікації : Книга для вчителя : наук.-метод. посіб.; за ред. С. О. Мусатова. Київ : Педагогічна думка, 2008. 96 с.

4. Зайцева А. В. Художньо-комунікативна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва : теорія, методологія, методичні аспекти : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 255 с.
5. Злотник О. Й. Комунікативний простір музичного мистецтва України кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 – теорія та історія культури / НАКККиМ. Київ, 2019. URL: <https://nakkkim.edu.ua/images/Special-ScienceCouncil/Materialy-Dysertaciy/2019/Zlotnyk/Zlotnyk-autoref.pdf>
6. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навчальний посібник. Харків : НФаУ, 2011. 132 с.
7. Козир А. В., Федоришин В. І. Вступ до акмеології мистецької освіти : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 263 с.
8. Максименко С. Д., Заброцький М. М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя : сутність і шляхи формування). Київ : Главник, 2005. 112 с.
9. Мимрик М. Р. Герменевтика музичних творів у контексті інтерпретаційної діяльності викладача мистецьких дисциплін : акмеологічний вимір. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*, 2022. Вип. 28. С. 37-44. URL: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2022.28.06>.
10. Олексюк О. М., Ткач М. М. Музично-педагогічний процес у вищій школі. Київ : Знання України, 2009. 123 с.
11. Олексюк О. М., Ткач М. М., Лісун Д. В. Герменевтичний підхід у вищій мистецькій освіті : колект. монограф. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 150 с.
12. Опарик Л. М. Комунікативний аспект музично-виконавського висловлювання : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03. Львів, 2007. 17 с.
13. Орлов В. Ф. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін : монографія. Київ : Наук. думка, 2003. 262 с.
14. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
15. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник : Навч. посіб. Київ : Каравела, 2012. 328 с.
16. Прищак М. Д. Комунікація, спілкування, комунікативність : категоріальний аналіз. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 2010. № 2. С. 5-8.
17. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька : Навчальний посібник. Тернопіль : Богдан, 2005. 360 с.
18. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук та ін. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
19. Шип С. В. Герменевтика произведений искусства и актуальные задачи украинской художественной педагогики. *Професійна мистецька освіта і художня культура : виклики ХХІ століття* : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. (16-17 жовтня 2014). Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. С. 87-95.
20. Apel, K.-O. The a priori foundation of communication and the foundation of the humanities. In : *Philosophy of Communication* / Ed. by B. G. Chang, G. C. Butchart. Cambridge, MA, London : The MIT Press, 2012.
21. Habermas, J. *The Theory of Communicative Action. Vol. 2. Lifeworld and System : A Critique of Functionalist Reason* / Tr. by Th. McCarthy. Boston : Beacon Press, 1989.
22. Jaspers, K. *Philosophy of Existence* / Transl. by Richard F. Grabau. University of Pennsylvania, 2010.

REFERENCES:

1. Voievodina, L. P. Kontsept muzychnoi komunikatsii u tvorchosti V. Medushevskoho [The Concept of Musical Communication in the Works of V. Medushevsky]. Retrieved from: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=8268&chapter=1> [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
3. Humanistychnyi potentsial humanistychnoi komunikatsii [Humanistic potential of humanistic communication] : Knyha dlia vchytelia : nauk.-metod. posib. ; S. O. Musatova (Ed.). (2008). Kyiv : Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
4. Zaitseva, A. V. (2017). Khudozhno-komunikatyvna kultura maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva : teoriia, metodolohia, metodychni aspekty [Artistic and Communicative Culture of the Future Music Teacher: Theory, Methodology, Methodological Aspect] : monohrafiia. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
5. Zlotnyk, O. Y. (2019). Komunikatyvnyi prostir muzychnoho mystetstva Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI stolittia [The Communicative Space of the Musical Art of Ukraine in the Late Twentieth and Early Twenty-First Centuries]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv. Retrieved from: <https://nakkim.edu.ua/images/Special-ScienceCouncil/Materialy-Dysertaciy/2019/Zlotnyk/Zlotnyk-autoref.pdf> [in Ukrainian].
6. Kaidalova, L. H., Pliaka, L. V. (2011). Psykholohiia spilkuвання [Psychology of communication] : navchalnyi posibnyk. Kharkiv : NFaU [in Ukrainian].
7. Kozyr, A. V., Fedoryshyn, V. I. (2012). Vstup do akmeolohii mystetskoi osvity [Introduction to the acmeology of art education] : navch.-metod. posib. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
8. Maksymenko, S. D., Zabrotskyi, M. M. (2005). Tekhnolohiia spilkuвання (komunikatyvna kompetentnist uchytelia : sutnist i shliakhy formuvannia) Technology of communication (teacher's communicative competence : essence and ways of formation). Kyiv : Hlavnyk [in Ukrainian].
9. Mymryk, M. R. (2022). Hermenevtyka muzychnykh tvoriv u konteksti interpretatsiinoi diialnosti vykladacha mystetskykh dystsyplin : akmeolohichni vymir [Hermeneutics of Musical Works in the Context of Interpretive Activity of a Teacher of Art Disciplines : Acmeological Dimension.]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M .P. Drahomanova. Serii 14. Teoriia i metodyka mystetskoi osvity – Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University. Series 14. Theory and methods of art education, 28, 37-44*. Retrieved from: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2022.28.06> [in Ukrainian].
10. Oleksiuk, O. M., Tkach, M. M. (2009). Muzychno-pedahohichni protses u vyshchii shkoli [The musical and pedagogical process in higher education]. Kyiv : Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
11. Oleksiuk, O. M., Tkach, M. M., Lisun, D. V. (2013). Hermenevtychnyi pidkhid u vyshchii mystetskii osviti [Hermeneutic approach in higher art education] : kolekt. monohraf. Kyiv : Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
12. Oparyk, L. M. (2007). Komunikatyvnyi aspekt muzychno-vykonavskoho vyslovliuvannia [Комунікативний аспект музично-виконавського висловлювання]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Lviv [in Ukrainian].
13. Orlov, V. F. (2003). Profesiine stanovlennia maibutnikh vchyteliv mystetskykh dystsyplin [Professional development of future art teachers] : monohrafiia. Kyiv : Nauk. dumka [in Ukrainian].
14. Padalka, H. M. (2008). Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) [Art pedagogy (Theory and methods of teaching art disciplines)]. Kyiv : Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
15. Prykhodko, Yu. O., Yurchenko, V. I. (2012). Psykholohichni slovnyk-dovidnyk [Psychological dictionary-reference book] : navch. posib. Kyiv : Karavela [in Ukrainian].
16. Pryshchak, M. D. (2010). Komunikatsiia, spilkuвання, komunikatyvnist : katehorialnyi analiz [Communication, communication, communicativeness: a categorical analysis]. *Visnyk*

Vinnitskoho politekhnichnoho instytutu – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute, 2, 5-8 [in Ukrainian].

17. Rudnytska, O. P. (2005). Pedahohika : zahalna ta mystetska [Pedagogy : general and artistic] : navchalnyi posibnyk. Ternopil : Bohdan [in Ukrainian].

18. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical Encyclopedic Dictionary] / V. I. Shynkaruk ta in. (2002). Kyiv : Abrys [in Ukrainian].

19. Shyp, S. V. (2014). Hermenevtyka proyzvedenyi yskusstva y aktualnye zadachy ukraynskoi khudozhestvennoi pedahohyky [Hermeneutics of works of art and actual tasks of Ukrainian art pedagogy]. *Profesiina mystetska osvita i khudozhnia kultura : vyklyky XXI stolittia – Professional art education and artistic culture: challenges of the XXI century : mater. Mizhnarod. nauk.-prakt. konf. (16-17 zhovtnia 2014)*. Kyiv : Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 87-95 [in Ukrainian].

20. Apel, K.-O. (2012). The a priori foundation of communication and the foundation of the humanities. In : *Philosophy of Communication* / Ed. by B. G. Chang, G. C. Butchart. Cambridge, MA, London : The MIT Press [in English].

21. Habermas, J. (1989). *The Theory of Communicative Action. Vol. 2. Lifeworld and System : A Critique of Functionalist Reason* / Tr. by Th. McCarthy. Boston : Beacon Press [in English].

22. Jaspers, K. (2010). *Philosophy of Existence* / Transl. by Richard F. Grabau. University of Pennsylvania [in English].